

KSIĄDZ STANISŁAW GRZĘDA (1882-1939) **– PROBOSZCZ FARY, DZIAŁACZ POLITYCZNY I SPOŁECZNY**

Urodził się 1 maja 1882 roku w Zębcowie koło Ostrowa Wlkp., jako syn rzemieślnika Jakuba i Marianny z Jańczaków. W 1901 roku ukończył gimnazjum w Ostrowie, po czym odbył studia teologiczne w Poznaniu i Gnieźnie. Święcenia kapłańskie przyjął 17 grudnia 1904 roku. Jako wikariusz pracował w Nowym Tomysłu (1905-1907), Rozdrażewie (1907-1908) i Ostrowie Wielkopolskim (1908-1910). Tutaj zajmował się parafialnymi bractwami i stowarzyszeniami, m.in. Katolickim Towarzystwem Robotników Polskich. Prezesował miejscowemu Towarzystwu Terminatorów, przy którym założono pierwszy w Wielkopolsce wyłącznie polski klub piłki nożnej „Ostrowia”.

W Ostrowie zaczęto grać w piłkę nożną w 1907 roku. Jedną z pierwszych futbolówek na ziemi wielkopolskiej pojawiła się tutaj za jego sprawą. Przywiózł ją z Berlina jako prezes stowarzyszenia. Od tego momentu niemal każde niedzielne zebranie ostrowskiej młodzieży polskiej kończono grą w piłkę nożną, lecz w przepisowy futbol zaczęto grać dopiero pod koniec lata 1908 roku, kiedy to prezes ponownie przywiózł regulamin gry. W kwietniu 1909 roku, wśród blisko 30 członków Towarzystwa, dojrzała myśl o odrębności i niezależności. Statut klubu oraz jego pełna nazwa zostały zapisane w języku polskim. Podkreśleniem patriotycznej symboliki było także przyjęcie biało-czerwonych kolorów, jako barw klubowych (od wiosny 1910 roku).

Biorąc pod uwagę jego zdolności organizatorskie, biskup Edward Likowski powołał go 1 sierpnia 1910 roku do Poznania i mianował rektorem kaplicy Pana Jezusa. W 1912 roku został kanonikiem kolegiaty św. Marii Magdaleny. Należał do najczynniejszych członków Towarzystwa Czytelní Ludowych. Wygłaszał liczne odczyty. Pisywał do „Przeglądu Oświatowego”. Był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

1 października 1917 roku powierzono mu probostwo w Gostyniu. Pod koniec października 1918 roku z inicjatywy poznańskiego Centralnego Komitetu Obywatelskiego zawiązał się w Gostyniu kilkunastoosobowy Powiatowy Komitet Obywatelski. Przewodniczącym został ks. Stanisław Grzęda. 17 listopada 1918 roku tajny komitet przekształcił się w Powiatową Radę Ludową na powiat gostyński. Z końcem listopada został jednym z 15 posłów reprezentujących ziemię gostyńską na Polskim Sejmie Dzielnicowym, który obradował w Poznaniu od 3 do 5 grudnia 1918 roku. Na pierwszym oficjalnym zebraniu Powiatowej Rady Ludowej 8 grudnia 1919 roku powierzono mu funkcję przewodniczącego Wydziału Wykonawczego. Zdaniem Andrzeja Hanyża ks. Stanisław Grzęda był

jednym z czterech gostynian, którzy jako delegaci miejscowej PRL wzięli udział w dniu 27 grudnia 1918 roku w powitaniu Ignacego Paderewskiego w Poznaniu. Stał czele Polaków, przejmujących w Gostyniu władzę z rąk pruskich 2 stycznia 1919 roku. Jako przewodniczący PRL należał też do grona organizatorów miejscowego oddziału powstańczego i jego dowództwa. Uczestniczył w akcji zaopatrywania powstańców w broń i żywność. Gdy w maju 1919 roku reaktywowano działalność wieczorowych szkół dokształcających, został wykładowcą języka polskiego w gostyńskiej szkole kucpiectwa i rzemiosła.

W 1924 roku, ze względu na stan zdrowia, opuścił Gostyń i objął zdecydowanie mniejsze probostwo w Śmiłowie k. Chodzieży. Pełnił także obowiązki dziekana dekanatu nakielskiego. 3 września 1939 roku został aresztowany przez Niemców. Początkowo był przetrzymywany w obozie w Łobżenicy, a następnie w Górce Klasztornej. 12 listopada 1939 roku rozstrzelano go w Paterku w powiecie wyrzyskim, jako jednego z 35 księży z tego terenu. W 1945 roku prochy ekshumowano i pochowano na cmentarzu parafialnym w Nakle.

„Wiadomości Parafialne” 2026, nr 1, s. 4.